

**Lunds Universitet
Centrum för teologi och religionsvetenskap
Kurskod KRU X01
2013-01-14
Anette Rajaniemi**

**The Passion of the Christ
-En film som ger nya uppfattningar eller ej?**

**En studie av 11 konfirmerade ungdomars bild av passionsberättelsen före
och efter att ha sett filmen.**

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
1.1	Syfte	4
1.2	Frågeställning	4
1.3	Hypotes	5
1.4	Metod och Material	5
2.	Mel Gibson	6
2.1	Gibson's religiösa bakgrund och motiv	6
3.	The Passion of the Christ	6
3.1	Filmens religiösa bas	6
3.2	Resumé av filmen	7
3.3	Kritik mot filmen	8
4.	Analysdel	10
4.1	Redovisning av enkätsvaren	10
4.2	Analys av enkätsvaren	12
5.	Diskussion och slutsatser	18
	Litteraturförteckning	20

1. Inledning

Under de år jag varit delaktig som ledare i konfirmandgrupper har man oftast visat någon ”Jesusfilm” för att ungdomarna skall få en levande bild av människorna i evangeliernas berättelser. Det man kan fråga sig är om dessa filmer påverkar ungdomarnas uppfattning om berättelserna? Skulle det göra det så är det naturligtvis av största vikt att man vet vilket budskap man vill förmedla och om det är samma budskap som den förevisade filmen vill ge. Margaret R Miles skriver att Jesus-filmer görs för att tala om för oss åskådare hur det ”egentligen var”. Vidare menar hon att människorna i biosalongen vet att det är fiktion, men att en del av värdet i att gå på bio är förförelsen i att få ”tro”, om än bara för en liten stund, att verkligheten är som det vi ser på vita duken.¹ Att vi påverkas av det vi ser är ingen nyhet och att man inom kristendomen använt sig av bilder för att illustrera innehållet i en bibelberättelse är inte heller någon nyhet. Enligt Miles så är film bara en fortsättning på den traditionen att bilder skall skapa känslor för att öka anknytningen och att öka viljan att efterlikna inom kristendomen². Det kan bli problematiskt i konfirmandsammanhang om ledarna inte själva analyserat innehållet i filmen och om det är såsom Miles skriver att ungdomarna kanske ”tror” och vill efterlikna det som de ser på vita duken. Om då inte budskapet är sådant att det bör uppmuntras, så kanske man skall undvika att låta konfirmander se Jesusfilm. Å andra sidan är det kanske som film scholar Jeanine Basinger skriver, att människor har en underhållningsupplevelse på biografen och inte en religiös upplevelse? De som går för att se *The Passion of the Christ* går dit för att se en Mel Gibsonfilm och inget annat anser hon.³ och då kommer det inte ske någon förändring i människors ”tro”. Är det som Basinger säger så är det inga problem att visa ”Jesusfilm” för konfirmanderna, men går vi på Miles tankar så kan det uppstå problem om teologin som återfinns i dramatiseringen inte överensstämmer med den som konfirmationsundervisningen vill ge.

I denna uppsats är det 11 konfirmerade ungdomars uppfattning om filmen *The Passion of the Christ*, dess karaktärer och innehåll som är föremålet för granskningen.

Filmen *The Passion of the Christ* och dess regissör Mel Gibson fick utstå mycket kritik och beröm för sin tolkning av Passionsberättelsen. Att det finns så många delade meningar

¹ Miles, 1996, sid 27

² Miles, 1996, sid 3

³ Leitch, 2007, sid 48

huruvida filmen är bra eller ej, beror skulle jag tro på vem som kommenterat filmen, om det är ur ett kristet-, judiskt perspektiv, om man är akademiker eller om man bara är filmkritiker i stort. Mel Gibson har själv investerat 25 miljoner dollar i filmen och hade i och med detta ett intresse av att filmen skulle bli en ”kassasuccé”. Vi lär aldrig få veta huruvida det var Gibson’s pengar eller teologin som fick styra i skapandet utav filmen. Det vi däremot vet är att 11 % av amerikanska befolkningen hade sett filmen i mars 2004 och att ytterligare 34% av amerikanerna hade för avsikt att se den,⁴ vilket torde tyda på att han lyckats med sitt ”verk”.

1.1 Syfte

The Passion of the Christ kan ha setts av många ungdomar och den kan ha visats i en och annan konfirmandgrupp och skolklass där man använt filmen i undervisningssyfte. Vidare är det utifrån ett kyrkpedagogiskt sammanhang av vikt att analysera den spelfilm man visar i undervisningssyfte för att få kunskap om vilket budskap filmen ger. Det är också utav vikt att få en bild av hur ungdomar tar emot budskap i spelfilmer. *The Passion of the Christ* är en våldsam film och man har satt femton års gräns för att få se den. Utifrån den kritik som filmen fått angående anti-semitism och våldsamhet, är det så lämpligt att visa denna film för påverkbara ungdomar? Genom en liten studie av elva ungdomars mottagande av filmen kan man tänka sig att få en indikativ bild av hur den eventuellt skulle mottas av en större grupp. Syftet blir att se huruvida en spelfilm på något sätt påverkar elva konfirmerade ungdomars syn eller uppfattning om passionsberättelsen och dess karaktärer, utifrån det budskap som filmen *The Passion of the Christ* ger. Anledningen till att valet föll på *The Passion of the Christ* och inte en annan Jesus-film är just för att den är så kontroversiell i många sammanhang, samt att den fått stor genomslagskraft bland vissa kyrkliga ledare, såsom de evangelikala, men även inom den katolska kyrkan och att det finns en form av sanningsanspråk i filmen.

1.2 Frågeställningar

Denna uppsats handlar om hur en grupp konfirmerade ungdomar som är i åldern femton till nitton år tar till sig budskapet i filmen *Passion of the Christ*. Hur påverkas deras egen bild av Jesus av att se filmen? Hur påverkas deras bild av Kajafas och Pontius Pilatus? Vilken är deras uppfattning om vem som är skyldig till Jesu död, före och efter filmen? Vilken scen kommer de bäst ihåg efteråt?

⁴ http://sv.wikipedia.org/wiki/The_Passion_of_the_Christ, 2013-01-07

1.3 Hypotes

Hypotesen är att människor påverkas av det de ser. När människan ges nya vinklingar i form av visuella och emotionella upplevelser kan detta göra så att hennes uppfattning om, i det här fallet hennes tro, ändras. Efter boken och filmen *Da Vinci koden* av Dan Brown, fick kyrkan gå ut med stor propaganda om att Jesus faktiskt inte var gift med Maria Magdalena och religionshistorikerna fick arbeta hårt för att slå håll på den myt som Dan Brown skapade i sin bok. Detta är ett exempel på hur stor kraft/makt en spelfilm kan ha på människors liv och tro. I detta arbete är det dock inte *Da Vinci koden* som skall nagelfaras utan *The Passion of the Christ*, men tanken bakom uppsatsen och hypotesen är att vi påverkas av det vi ser både emotionellt, intellektuellt och kanske även vår tro kan förändras i grunden.

1.4 Metod och Material

Filmen visades för en grupp ungdomar i åldern femton till nitton år för att se om ungdomarnas syn på passionsberättelsen och dess karaktärer förändrades av att se filmen. De fick svara på en enkät. Några frågor besvarades innan filmen började och sedan samma frågor efter att de sett filmen.

Det fanns en önskan hos författaren till uppsatsen att det skulle vara en jämn blandning mellan pojkar och flickor, tyvärr uppfylldes inte detta kriterium utan det är 9 flickor och 2 pojkar som svarat på frågorna. Ungdomarna är alla konfirmerade i Lunds stift och inom någon församling i Bjäre kontrakt. Ungdomarna är konfirmerade gm ”veckoläsning”, några har varit ”äventyrskonfirmander” och någon på sommarläger. Tre utav flickorna har dessutom varit hjälpledare i två år efter sin konfirmation. Det är på inga sätt en kvantitativt hållbar andel ungdomar, som skulle kunna vara indikativ i ett större perspektiv, men ger ändå en fingervisning om hur filmen skulle kunna tas emot av en större andel ungdomar. Då det uteslutande är ungdomar från Lunds stift och Bjäre kontrakt, är det kanske en idé att fundera på ifall utfallet skulle se annorlunda ut om det varit ungdomar från annat geografiskt område. Litteratur har används för att få fakta om filmens produktion, men också för att få en bild av de diskussioner som förts i kölvattnet av filmens premiär. Litteratur har också använts för den akademiska synen på om och hur vi eventuellt påverkas av det vi ser på vita duken. Urvalskriteriet har varit att författarna skall vara akademiker av något slag och att det skulle finnas positiva och negativa röster till filmen.

Naturligtvis kommer författaren av denna uppsats uppfattning om filmen att speglas något i uppsatsen, då jag själv upplevde filmens våldscener obehagliga, samt att jag inte ser uppskattande på den bild Gibson ger av det judiska folkets och överhöghetens inblandning i korsfästelsen. Det finns en hel del smärtsamma historiska händelser med förföljelser och massmord av det judiska folket genom historien som bottnar i passionsberättelsen, min oro är att filmens anti-semitiska budskap skall påverka till ytterligare schismer mellan kristna och judar. Trots detta är ändå mitt mål att göra en uppsats som har någon form av vinkling åt båda håll, både positiva och negativa sidor.

2. Mel Gibson

Mel Colm-Cille Gerard Gibson är född 3 januari 1956 i Peekskill, New York. Han är en amerikansk-australiensisk skådespelare, regissör och producent. Hans mest betydande roller kan sägas vara exempelvis Martin Riggs i Dödligt vapen filmerna. Andra filmer som varit betydande för honom är Mad Max, Braveheart, Patrioterna och år 2004 kom filmen Passion of the Christ ut, där Gibson endast regisserade. De filmer som Mel Gibson medverkat i har till stor del varit action-filmer.

2.1 Gibson's religiösa bakgrund och motiv

Mel Gibson uppger att han är katolik och enligt Noxon på The New York Times så tillhör Gibson en anti-modern rörelse som är känd som "Traditionalism".

*"Traditionalists reject the reforms of Vatican II, query the legitimacy of the current papacy, commune using a form of the Latin mass established in the sixteenth century, and adamantly reject the modern Church's principled efforts to achieve ecumenism and interfaith respect"*⁵

Enligt Fredriksen så har Gibson själv identifierat sig som katolik, men att han sedan finner sig bland de Amerikanska protestantiska trupperna i ett annat sammanhang⁶. Regissören har själv haft en personlig religiös upplevelse och han menar att filmen är en hyllning till Jesus och att denne räddat honom från sig själv och gjort honom troende. Han hävdar att filmens budskap var kärlek, förlåtelse och nåd.⁷ Då det finns olika "bud" på vad Gibson sagt om tillhörighet, så är det kanske en idé att inte lägga för stor vikt vid hans teologiska tillhörighet, då den verkar vara något fluktuerande.

3. The Passion of the Christ

⁵ Fredriksen, 2006, sid xii

⁶ Fredriksen, 2006, sid xv ff

⁷ Fredriksen, 2006, sid xvi

3.1 Filmens religiösa bas

Enligt Fredriksen i boken *On The Passion of the Christ* insisterade Gibson på att filmen var ”rock solid” rent historiskt och att manuskriptet var baserat på Bibeln själv: ”sola scriptura”. I ett annat sammanhang fick Gibson frågan hur han hittar balansen mellan evangelietexten och hans kreativa tolkning.

Han svarade:

”Wow, the scriptures are the scriptures – I mean they’re unchangeable, although many people try to change them. And I think that my first duty is to be as faithful as possible in telling the story so that It doesn’t contradict the Scriptures.”⁸

Gibson gör alltså någon form av sanningsanspråk på sitt verk i förhållande till Bibelns berättelser. Hur han tänker att det går ihop med hans hävdande att: ”*The holy spirit was working through me on this film*” och ”*I was only directing traffic*”⁹ må vara osagt. Filmen är också baserad på visionären Anne Catherine Emmerich’s berättelse men Gibson insisterar dock på att ”*I didn’t do a book on Anne Catherine Emmerich’s Passion ..I did a book (sic) according to the Gospels*”.¹⁰ Den traditionalistiska teologin återfinns i filmens budskap och framtoning anser jag och det finns även inslag från mystikern Maria de Agreda.¹¹ Vidare finns legenden om Veronika-duken med: Veronika, torkar Jesus panna från blod på Via dolorosa och då hon gjorde detta framträdde Jesus ansikte på svettduken.¹² Då Gibson gjort sanningsanspråk blir det intressant att se om ungdomarna anser att hans version av passionsberättelsen stämmer överens med deras egen bild/kunskap om dessa.

3.2 Resumé av filmen

Filmen börjar med en hänvisning till Jesaja 53. Sedan är man direkt i Getsemane där Jesus vakar med sina lärjungar, även Satan uppträder i denna scen. I nästa scen vaknar Maria med ett ryck och undrar varför är denna natt annorlunda? Jesus tas till fånga av tempelsoldaterna. Härefter börjar den våldsamma hanteringen av Jesus som fortsätter hela filmen igenom ända fram till korsfästelsen. Pilatus beordrar piskning, som urartar till att man använder tillhyggen vid misshandeln. Under filmens gång (misshandeln) blickar Jesus tillbaka på sitt liv. Kvinnorna får mycket utrymme i den här filmen. Detta påvisas genom scener där Maria bland

⁸ Corley & Webb, 2004, sid 2

⁹ Fredriksen, 2006, sid xvi

¹⁰ Reinhartz, 2006, sid 175

¹¹ King, 2011, sid 4

¹² Beskow, 1999, sid 183

annat ligger på golvet ovanför fängelsehålan, där hennes son finns, hon lägger örat mot golvet. Hon torkar upp blodet efter misshandeln med trasor. Hon kysser hans fötter vid korsfästelsen. Maria är med honom längs Via Dolorosa, hon säger: ”jag är här”, när han faller med korset. En kvinna längs vägen, skriker: ”kan ingen stoppa detta”! En annan kvinna kommer med dricka och låter Jesus torka sig på hennes själ. Abenader, Pilatus närmaste man säger till de romerska soldaterna som är med längs Via Dolorosa att sluta misshandla, ”Ser ni inte att han inte klarar mer?” Det verkar enligt min uppfattning att se ut som om de romerska soldaterna ser helt frågande ut. Kajafas har bestämt sig för att Jesus skall röjas ur vägen. Han är den som först skriker att Jesus skall korsfästas när Pilatus ger dem valet att frige Barabbas eller Jesus. Kajafas uppviglar de som samlats på platsen nedanför Pilatus ämbetsbyggnad. Han ser hela tiden på under misshandeln, utan att göra en min av medlidande. Vid korsfästelsen sitter han på en åsna och ser på när de spikar upp Jesus, genom hans agerande utmålas han som en ond person. En annan märkligt porträtterad figur som finns med hela filmen igenom är Satan som man faktiskt inte kan bedöma om det är en kvinna eller man, hon/han har en mörkgrå slängkappa med huva på sig och är kal på huvudet. Upplösningen är när Jesus dör, en droppe faller från himlen och hela jorden skälver, templet delas på mitten, Kajfas gråter och ”Satan” skriker. Sedan kommer ljuset och Jesus tas ner. När stenen som täcker ingången till graven rullas undan och ljuset sveper in, lämnar kroppen svepningen och Jesus är uppstånden.

3.3 Kritik mot filmen

Filmen är mestadels trogen Bibeln och den katolska traditionen. Det finns dock passager som inte finns med i Bibeln och det är Satans närvaro, tempelvakten som misshandlar Jesus på väg till Sanhedrin, Judas som plågas av barn. Pontius Pilatus klandrande av Sanhedrins spår av misshandel, hans samtal med sin hustru angående Kejsar Tiberius. De romerska soldaternas piskande av Jesus på Via Dolorosa, att man vände korset upp och ner innan det reses, eller att Jesus arm dras ur led för att nå till det förberedda hålet i korset återfinns inte heller i Bibeltexterna. Det som är intressant är att filmens språk är arameiska, hebreiska och latin, detta gör att det är få människor som förstår vad som egentligen sägs. Anledningen till detta skulle kunna vara den traditionalistiska synen på att kyrkan skall använda originalspråk, men även att man genom att använda originalspråk också kommer närmre skriften, vilket enligt Gibson var ett mål. Filmpubliken behöver därför helt förlita sig på att översättningen är korrekt. Man vet heller inte om allting översatts. En rad som inte översattes är den när Pontius

Pilatus tvår sina händer och folkhopen svarar: ”Hans blod må komma över oss och våra barn” (Matt 27:25). Att denna replik inte översattes i den engelska textningen berodde på att filmen fått utstå så mycket kritik från judiskt/kristet håll för sina antisemitiska strömningar.

Naturligtvis var Gibson intresserad av att filmen skulle vara säljande, nydanande på något sätt och inte bara en ny Jesus film. Filmen anser jag, kan upplevas som ännu en amerikansk actionfilm, med mycket våld som antas sälja bra med en story som alla känner igen. Efter att intensivt studerat filmen och dess stereotypa bild av judarna, såsom Kajafas, Judas, Maria, Maria från Magdala för en annan uppsats, anser jag att Gibson upprätthåller en genom historien stereotyp negativ bild av dessa karaktärer i filmen och då framförallt Kajafas. Detta kan ge problem i dialogen mellan judar och kristna anser jag och bör kanske då inte visas för ungdomar som kan vara mottagliga för influenser i filmen. Å andra sidan menar Adele Reinhartz att Jesus filmer sällan har intentionen att uppvigla mot judenheten, så att det uppstår blodspillan. Däremot anser hon kan filmer med anti-semitiska strömningar kan hjälpa till att upprätthålla vissa trosuppfattningar och stereotypa bilder som givits i historien.¹³

Webb and Corley tar i sin bok Jesus and Mel Gibson's *The Passion of the Christ* upp att Ted Haggard som är president för The National Association of Evangelicals, uttalat sig i en intervju:

”..this film is probably the most accurate film historically than anything that's ever been made in the English world ..So we had no hesitations. We were watching it for biblical accuracy and we thought it was as close as you can get”¹⁴

Corley och Webb skriver även att det från Vatikanen kom liknande uttalanden, en kardinal säger att Gibson följer bibelberättelsen korrekt och att han dessutom ger publiken en ny uppskattning för evangelierna. Utöver detta kommenterade kardinalen även att filmen är trogen evangeliernas budskap såsom den är uppfattad av kyrkan. Vidare skriver de även att påven Johannes Paulus uttalat sig efter filmen om att ”It is as it was”¹⁵. Detta är ett problem anser Webb och Corley. Om publiken går till biografen för att se något autentiskt: en berättelse antingen historisk eller trogen evangeliet, då blir det problematiskt, då författarna anser den icke-autentisk varken utifrån det ena eller andra perspektivet.¹⁶ Problematiken, som

¹³ Reinhartz, 2006, sid 178

¹⁴ Corley & Webb, sid 3

¹⁵ Corley & Webb, sid 3

¹⁶ Corley & Webb, 2004, sid 3

jag ser det, är att det finns många ”sanningar”, inte ens inom kristenheten är man överens om händelseförloppet och om vem som bär ansvaret för Jesu död. Därför är det som sagt var av största vikt att man när man visar en film i konfirmandundervisningen, anser att filmens budskap är den information man anser man vill föra vidare, samt ännu viktigare att man diskuterar innehållet efteråt.

Något man dock måste uppskatta i Gibson’s verk, oavsett om man anser den autentisk eller ej, så är det att han lyckades att få så många människor intresserade av att se en filmatisering utav passionsberättelsen.

4. Analysdel

De elva ungdomarna fick innan de såg filmen svara på fråga ett till sju som handlade om deras egen uppfattning/bild av Jesus och Pontius Pilatus och vem som var ansvarig för Jesu död. Frågorna elva till nitton besvarades efter filmen. Det fanns givna svarsalternativ, men också möjlighet till att kommentera svaren vidare. De två första frågorna handlade om ungdomarnas kön och ålder. Där ungdomarna fått kommentera fritt har jag förenklat och tittat på andemeningen i det som de skrivit och sedan redovisat detta nedan i svaren på enkäten.

4.1 Redovisning av enkäten

<i>Flickor</i>	9st	16 år 1	17 år 3	18 år 5
<i>Pojkar</i>	2 st	19 år 2		

3. Har du sett filmen *The passion of the Christ* förut? (om ja svara även på 3b-c)

Ja 0 Nej 11

4. Har du hör talas om filmen innan idag? Om ja svara även på fråga 4b

Ja 6 Nej 5

4b. Om ja vad har du hört? (Här fick de kommentera fritt och jag har samlat deras kommentarer)

Hemsk film, blodig, våldsam, hemsk, men ändå vacker. Överdriven med hemska tortyrscener

5. Vilken är din bild av Jesus?

Här fanns svarsalternativ, men också möjlighet att skriva ”annat” Det fanns också möjlighet att kommentera sitt svar fritt.

Är han: Guds son 4 Lidande 3 Glad 2
 Ödmjuk 5 "Kaxig" Modig 4 Lydig 1 Profet 4 Helig Judisk2
 Gud/msk 2 Galen 1 Helare 1 Gör under 4 Allsmäktig 1 Vanlig msk 1 Kvinna 1
 Martyr 1 Ingen åsikt 1 Förebild 5

Ungdomarnas egna tillägg: vanlig msk, kvinna, martyr

6. Vem är skyldig till Jesu död enligt Dig?

Här fanns svarsalternativ, men också möjlighet att skriva "annat", Det fanns också möjlighet att kommentera sitt svar fritt

Pontius Pilatus 2 Judas 4 Kajafas 1 Satan 0
 Gud 3 Folket 4 Han själv 2 Alla människor 2 Judarna 0 Ej svarat 1 Rom soldater 0

Ungdomarnas egna tillägg: Han själv

7. Vilken bild har du av Pontius Pilatus? Givna svarsalternativ, men med möjlighet att kommentera fritt

God 1 Ond 4 Mesig 2 Obarmhärtig 2 Tyrann 1 Utan skuld 1
 Beslutsam 2 Gör sin plikt 3 Skyldig (till Jesu död) 3

8. Vilken scen i filmen kommer du bäst ihåg? Här fick de kommentera fritt och jag har räknat ihop svaren.

Piskar Jesus 5 Spikade upp Jesus 3 När Jesus överlämnas till folket 1
 Maria sträcker sig mot Jesu fötter 1 När brottslingen bredvid Jesus får ögat uthackat 1

9. Och vad var det som fängslade dig? Här fick de endast kommentera fritt

De som svarat korsfästelsen och två som svarat piskningen, svarade att det var obehagligt, äckligt och brutalt
 De tre andra som svarat piskningen har på olika sätt sagt att de fängslats av att hur förfärlig människan framställs och att det inte finns någon medkänsla och samvete varken hos romarna eller folket.

Hon som svarat "brottslingen får ögat uthackat", svarar att det är en grotesk scen, men även för att det skulle av vissa kunna tolkas som ett straff från Gud

Den som svarade "överlämnandet" skrev: att verkligen alla tyckte att han skulle bli korsfäst, fast ingen visste varför. Ingen vågade ställa sig emot.

Den som svarat scenen med Maria Magdalena, skrev: Hur hon bad om hjälp inte bara från folket, utan från sig själv och sitt liv och finner det i Jesus utan att de sa ett ord.

10. Vilken bild tycker du att filmen ger av Jesus? Givna svarsalternativ, men med möjlighet att skriva dit eget alternativ.

Guds son 7 Lidande 9 Ödmjuk 4 Vilseledd 0 Galen 0 Kaxig 1 Modig 7
 Profet 3 Helig 4 Judisk 1 Gud/msk 4 Helare 4 Gör under 2 Förebild 2
 Allsmäktig 1

11. Tycker du att filmen ändrat Din bild av Jesus? Ja 3 Nej 8

11b. Vad har förändrats? 2 svarade att han blev "riktig" och inte fiktiv. Han blev inte ett begrepp. Jesus var blyg innan, mer ödmjuk, men här tvivlade han på sin tro. Innan var han inte rädd, nu hade han ångest.

12. Vem var skyldig till Jesu död enligt filmen? Givna svarsalternativ, men med möjlighet till att kommentera.

Jesus själv 1 Folket 7 P. Pilatus 2 Judas 8 Kajafas 9 Gud 1 Alla msk 0
Satan 0 Rom soldater 0 Judarna 0

Ungdomarnas egna tillägg: Jesus själv

13. Vem var skyldig till Jesu död? Har din uppfattning förändrats efter det att du sett filmen?

Ja 8 Nej 2 Delvis 1

13b. Kommentera vad som förändrats i din uppfattning: (Varje mening står för en person)

Kajafas var inblandad. Trodde det var folket, men var Kajafas. Att folket var inblandat. Trodde det var P. Pilatus. Att det är för sent att ändra på saker. Visste inte Kajafas hade så stor del. Döden kan inte skyllas någon

14. Vilken bild tycker du att filmen ger av Pontius Pilatus? Snäll 6 Utan skuld 3

Skyldig(till döden) 1 Elak 2 Mesig 4 Mild 1 Obeslutsam 4
Beslutsam 1 Gör sin plikt 5

15. Vilken bild har Du av Pontius Pilatus? Har filmen öppnat upp dina tankar för en annan bild än den du hade innan? Givna alternativ, med möjlighet till kommentarer. Varje mening står för en person.

Snäll 4 Utan skuld 3 Skyldig(till döden) 2 Elak 2
Mesig 5 Mild 1 Obeslutsam 2 Beslutsam 0 Gör sin plikt 3

Kommentarer: Såg inte honom. Min bild har förändrats till filmens. Nytt perspektiv på berättelsen, P. Pilatus med mer djup.

16. Tycker du att filmen är trovärdig utifrån din kunskap om hur evangelierna beskriver Jesu sista tid, delar av hans liv och död? Här fanns det inga alternativ utan man fick kommentera fritt och jag har räknat ihop svaren och de kommentarer som fanns.

Ja 6 Låter trovärdigt, men inte säker 3 Överdriven 1
Till viss del, mer trovärdig än den bild jag hade innan 1

17. Har filmen väckt några frågor hos dig? Här fick de kommentera fritt och jag har sammanställt.

Ja 3 Nej 7 Ej svar 1

18. Tycker du att filmen är bra eller dålig? Här fick de kommentera fritt och jag har sammanställt

Bra 8 Dålig 2 Sådär 1

19. Vet du vem som gjort filmen? Ja 5 Nej 6

Om ja, vem? Mel Gibson 5

Vet du vilken tro han/hon tillhör? Ja 2 Nej 8 Inget svar 1

Om ja, ange vilken Katolik 2 Jude 1

4.2 Analys av enkätsvaren

Vilken bild av Jesus anser ungdomarna att filmen ger och skiljer den sig från deras egen bild? (fråga 5 och 10)

Ungdomarna är slående överens om att filmen velat framhäva den *lidande* Jesus, hela 9 stycken av de 11 anser att filmen vill framhäva lidandet. Av de nio som ringade in *lidande*, ansåg sex även att filmen framhävde *Guds son*. Alla som hade ringat in *Modig* sju stycken, hade även ringat in *Lidande*. Så ungdomarnas uppfattning om filmen är att Jesus är *lidande*, *modig* och *Guds son*. Sålunda kan man säga att Gibson lyckats i sin önskan att framhäva den *lidande* Jesus, enligt den medeltida traditionen, samt att Jesus är *Guds son* och att Jesus är *Modig*.

Det finns några tankar/bilder av Jesus som sticker ut lite extra i ungdomarnas egen vision av Jesus. Dessa är *Ödmjuk och Förebild*, det är fem som har angett detta, intressantare är kanske att fyra utav dem angett både *Ödmjuk och Förebild*. Det finns också en koppling mellan de som ringat in *Guds son*, fyra personer, två av dessa har även angett Jesus som *Gud/människa*, vilket kan tyda på att de har goda religionskunskaper, eller att de fått den undervisningen via kanske konfirmationsundervisningen. Att Jesus är *Modig* har tre av de ungdomar som ringat in *Förebild* också ringat in. Det man kan säga lite mer översiktligt är att ungdomarna inte har en enhetlig bild av Jesus, vilket nog stämmer överens med kristna världen över, att var och en har sin egen bild av Jesus, vem han var och vad han var.

Anser ungdomarna att deras bild av Jesus förändrats efter filmvisningen? (fråga 11)

Merparten av ungdomarna, åtta av elva anser inte att deras bild av Jesus förändrats, men faktum kvarstår att det faktiskt är tre som anser att de fått en förändrad bild. Dessa har kommenterat vad som förändrats på följande sätt: Filmen har för två av ungdomarna gjort så att Jesus blivit ”levande” och ”riktig” och inte ett begrepp, vilket är intressant och stämmer överens med det som Miles säger att bilder/film är till för att öka anknytningen till kristendomen¹⁷. Den tredje som angivit att bilden förändrats är mer dennes ”tankebild” som tidigare var att Jesus var blyg, ödmjuk och inte rädd för sitt förestående lidande, men bilden hade förändrats till att Jesus var ångestfylld och tvivlande på sin tro och att han inte ville be för sitt liv till någon annan än Gud.

¹⁷ Miles, 1996, sid 3

Vem är skyldig till Jesu död enligt ungdomarna innan filmvisningen?

(fråga 6)

Här är det en jämn fördelning mellan *Judas* och *folket*, det är fyra för var alternativ, vidare är *Gud* också en kandidat för tre av ungdomarna och intressant är att två av ungdomarna skrivit dit själva att *Jesus själv* är orsaken till sin död. Vidare har två av dem som angivit *Gud*, endast angivit *Gud* och inte något annat alternativ och en person har bara angivit *Folket*, en av ungdomarna har inte svarat alls. Resterande har ringat in flera svarsalternativ, vilket tyder på att man inte har åsikten att det finns *en* skyldig, utan flera. Det kan också finnas en risk i att lägga för stor vikt vid den tanken, då man också behöver vara medveten om att det kan finnas en oro för att skriva *fel* svar och därför ringar man in flera troliga.

Vem är skyldig till Jesu död enligt filmen? (fråga 12)

Här ser vi en liten annan fördelning än när ungdomarna fick ge sin egen åsikt om vem som dödade Jesus. Här säger nio utav elva ungdomar att *Kajafas* är skyldig, tätt följt utav *Judas* åtta och *Folket* sju. *Jesus själv* och *Gud* får vardera en röst och *Pontius Pilatus* två. Här ser vi tydligt att Gibson's ansats med att *Kajafas* och det judiska folket är skyldiga till Jesu död får genomslag, men det man också kan se är att det faktiskt bara är två som angett enbart *Kajafas*. Intressant är att hela sex ungdomar som angett *Kajafas* också angett *Folket* och *Judas*. Detta kan tyda på återigen att man velat göra *rätt*, eller också anser ungdomarna faktiskt att filmen ger ett brett perspektiv där det inte är *en* person som är skyldig utan flertalet. Detta är i så fall mycket bra, ungdomarnas bild blir inte att det finns *en* skyldig, utan att det fanns fler aktörer på banan som alla hade ett finger med i spelet.

Har filmen förändrat ungdomarnas bild av vem som var skyldig? (fråga 13)

Med ett övervägande *ja* hos åtta utav ungdomarna och ett *delvis*, så har filmen i denna fråga förändrat deras bild av vem/vilka som var skyldig/skyldiga. Ungdomarna har också kommenterat vad som ändrats. Flickan som svarat bara *Kajafas* har kommenterat att hon först trodde att det varit *Folket* som velat korsfästa Jesus, men sedan svarar hon *Kajafas*. Flickan som svarat *Gud*, säger att det tekniskt sett fortfarande är *Gud*, men att hon anser att det även är folket, men att de är blinda och manipulerade och inte ser klart på grund av allt "hat". En svarade att inte någon egentligen kan skyllas för dådet. Samma person ansåg också att människorna inte visste vad de gjorde utan att de handlade utifrån rädsla och Gud handlade utifrån eftersträvan av sanning. En kommentar var att det var för sent att ändra på vissa grejer.

Någon trodde att det var Pontius Pilatus innan, men har inte kommenterat till vad hon ändrat sig till. En har kommenterat att hon mer såg nu att det inte var *en* skyldig utan att *alla* var skyldiga. Detta är intressant att hon genom filmen fått bilden av att det inte var en enda utan att det var många, vilket inte styrker tesen om att *Kajafas* skulle utmålas som den skyldige. Det är stor spridning i denna fråga och vad som förändrats i deras uppfattning. Två utav dem har angett att de inte visste att *Kajafas* hade så stor roll, en visste inte ens vem det var innan hon såg filmen. Kontrasterna är alltså stora mellan hur filmens bild av vem som var skyldig har landat hos ungdomarna. Det man kan fundera på är om det har någon betydelse för uppfattningen vilken förförståelse/kunskap man har om passionsberättelsen innan man såg filmen.

Vilken bild har du av Pontius Pilatus? (Fråga 7)

Det mest intressanta i denna fråga är att innan ungdomarna sett filmen så är det fyra stycken som faktiskt inte har svarat på frågan på grund av att de inte känner till/kommer ihåg/har någon bild av honom alls. Vad det tyder på kan man spekulera i, det kan vara så att informationen man fått via konfirmationsundervisningen eller i religionsundervisningen, möjligtvis inte gjort tillräckligt stort intryck. Det kan möjligtvis vara så att tre utav ungdomarna har en bestämd uppfattning och som svarar snarligt i form av att man ringar in *skyldig till Jesu död*, samt *beslutsam*, *obarmhärtig*, *tyrann* och *ond* i olika konstellationer, vilket kan indikera att den undervisning man fått harmoniserar med den historiska uppfattningen om Pontius Pilatus karaktär såsom en tyrannisk, ond man. En utav dem ringade endast in *utan skuld till Jesu död*, de övriga tre ringade in *Mesig*, *god/ond* och *gör sin plikt*.

Vilken bild tycker du att filmen ger av Pontius Pilatus? (Fråga 14)

I denna fråga är det filmens bild som är i fokus här är det en som fortfarande skriver att han inte vet vem det är, hur det kan vara möjligt må vara osagt, följaktligen har han inte ringat in några alternativ. Vi har alltså tio som svarat, sex utav dessa anser att *P. Pilatus* är *snäll*, fem anser att filmen ger bilden av att han *gör sin plikt* och vidare fyra har ringat in *mesig* och *obeslutsam*. Man kan också se att det ökat från en till tre att *Pontius Pilatus* är *utan skuld*, varav den ena är samma som ringade in *utan skuld* när det var deras egen uppfattning och som kommenterade detta med: ”för att *Pilatus* tvådde sina händer”, två utav dem som inte svarade på frågan innan filmen, angav också att filmen gav bilden *utan skuld*.

Vilken bild har du av Pontius Pilatus? Har filmen öppnat dina tankar för en annan bild än den du hade innan? (Fråga 15)

Här fortsätter den ungdomen som inte visste vem han var att svara: ”såg inte han”. De övriga tre som inte hade någon bild av Pilatus har nu en, en utav dem kommenterar även att hennes bild nu är som filmens. Alla tre flickorna har svarat att deras bild nu är att Pilatus är *utan skuld* i kombination med att de ger honom karaktärsdragen *snäll, mesig, beslutsam, gör sin plikt*. Här kan man inte dra slutsatsen att filmen ändrat deras bild, utan eftersom de ingen bild hade, så blir det naturligt att den bilden som nu finns är koherent med filmens. Den ungdomen som svarade att Pilatus tvådde sina händer svarar även nu att han anser att Pilatus är utan skuld, men att han tillsammans med filmens bild, där han svarade *snäll*, nu också lagt till *mild* i sin egen beskrivning, så en förändring har skett i det han nu även gett Pilatus ett karaktärsdrag, vilket inte var fallet innan han såg filmen. En flicka som hade en bild och som svarat *skyldig till Jesu död och gör sin plikt, ond och beslutsam*. Intressant nog svarar hon att hennes bild inte förändrats, men hon har ringat in andra alternativ som stämmer överens med filmens såsom: *snäll, elak* och hon la till *mesig* i hennes ”nya” bild. Detta kan bero på att hon inte kom ihåg vad hon svarat tidigare, då de inte hade tillgång till dessa svar då de skulle svara på frågorna efter filmen. Det kan vara så att hennes bild förändrats, men att hon inte är medveten om det, eller så var det möjligen så att hennes bild var såsom den var i filmen, men att hon helt enkelt inte kom ihåg vad hon svarat. Den flickan som endast svarat *gör sin plikt* innan filmen och beskrivit filmens Pilatus som *snäll, mesig*, anger att hennes uppfattning ändrats delvis, men att hon nu ger Pilatus karaktärsdragen, *snäll* och *mesig* såsom filmens bild. Flickan som angav *Mesig, gör sin plikt och god, ond*, fortsätter även efter filmvisningen att anse att Pilatus *gör sin plikt*, men ringar här bara in detta. Den sista utav flickorna anser fortfarande efter att hon sett filmen att Pilatus är *skyldig till Jesu död* och att han är *ond, elak*, men har ändrat sin åsikt från innan filmen *beslutsam*, till åsikten att Pilatus är *obeslutsam*. I denna fråga kan man säga att det faktiskt är övervägande som på ett eller annat sätt förändrat sin ståndpunkt/bild/ åsikt. Detta kan bero på att Pilatus inte är/har varit en karaktär som fått så mycket utrymme i undervisningen, utan en bi-karaktär som man inte lagt på minnet och då blir det lättare att påverkas av det man ser.

Vilken scen i filmen kommer du bäst ihåg? Och vad var det som fängslade dig? (fråga 8 och 9)

De som svarat korsfästelsen och två som svarat piskningen, svarade att det var obehagligt, äckligt och brutalt

De tre andra som svarat på piskningen har på olika sätt sagt att de fängslats av att hur förfärlig människan framställs och att det inte finns någon medkänsla och samvete varken hos romarna eller hos folket.

Hon som svarat ”brottslingen får ögat uthackat”, svarar att det är en grotesk scen, men även för att det skulle av vissa kunna tolkas som ett straff från Gud

Den som svarade ”överlämnandet” skrev: att verkligen alla tyckte att han skulle bli korsfäst, fast ingen visste varför. Ingen vågade ställa sig emot.

Den som svarat scenen med Maria Magdalena, skrev: Hur hon bad om hjälp inte bara från folket, utan från sig själv och sitt liv och finner det i Jesus utan att de sa ett ord.

Fem ungdomar har endast kommenterat med att de kommer bäst ihåg scenen för att den var obehaglig på något sätt, medan de tre som kommenterat piskningen har funderat kring människors behandling av varandra och hur människorna verkar vara utan medkänsla. En utav flickorna fick med en teologisk fråga om att vissa kanske skulle tolka scenen som ett straff från Gud. Det man kan utläsa är att de som inte valt scenen för att den är obehaglig, tänkt på annat när de svarat. Det som också är intressant är de två flickorna som svarat *Maria Magdalena* och *Brottslingen* har båda svarat att filmen väckt frågor hos dem. Frågan är om det är en för långsökt slutsats att dra att dessa två ungdomar sett filmen och på ett djupare plan analyserat filmen innan de svarat på frågorna och att det därmed även skapar nya frågor hos dem.

Tycker du att filmen är trovärdig utifrån din kunskap om hur evangelierna beskriver Jesu sista tid, delar av hans liv och död? (fråga 16)

De ungdomar som svarat *Ja*, har även kommenterat att det är trovärdigt utifrån det de kommer ihåg från bibelberättelserna och att filmen tar upp det viktigaste. En ansåg att filmen var överdriven med mycket tortyr och lidande. Här finns en osäkerhetsfaktor tror jag också att svara *fel* någon har svarat *låter trovärdigt, men inte säker*, en annan att *den verkar trovärdig*, vidare har denna tjej fortsatt att man märker att den är ”filmisk”. En utav flickorna svarade ”till viss del. Denna version av Jesu tid var mörkare och mer nyanserad, mer trovärdig bild än vad jag hade innan”. Ungdomarna anser alltså övervägande att filmen är trovärdig och då blir det kanske också lättare att ändra uppfattning om t ex bilden av vem som var ansvarig för Jesu död.

Har filmen väckt några frågor hos dig? (fråga 17)

Svaret på denna fråga blir att mer än hälften, sju stycken inte ansåg att filmen väckt några frågor och en har inte kommenterat alls. Dock är det tre stycken som angett att de hade frågeställningar. Frågor hos en av flickorna var: Vad Jesus död ger oss för bevis egentligen? Om alla människor blir obarmhärtiga som de i deras situation och om filmen stämmer helt överens med kyrkans bild? Andra frågeställningar var: Vilket förhållande Jesus och Maria M hade, Vad hände i slutet? Vad var det för något med blodet och spjutet man stack i Jesus? Varför blev det jordbävning och vad hände med Kajafas? Den tredje flickans fråga var: Hur kan människan vara så grym? Den första och sista flickans frågor handlar mer om mänskligt beteende och vilken påverkan händelserna har på oss människor idag, vilket gör att dessa två blir påverkade/ får frågor utifrån att de sett filmen och fått frågor som kanske inte skulle ställts annars. De sju har följaktligen inte blivit påverkade av filmens budskap enligt dem själva.

Tycker du att filmen är bra eller dålig? (fråga 18)

En övervägande andel av ungdomarna tyckte om filmen, åtta av elva är ett gott betyg för filmen, det finns dock en del kommentarer som är både självklara anser jag och några som är spännande. Att några skulle anse filmen obehaglig är i linje med att den faktiskt hade 15 års gräns på biografen och i det här fallet var det fem utav dem som ansåg att den var bra, tyckte också att den var hemsk, grym på ett eller annat sätt. De två som tyckte att den var dålig, tråkig, den ena av dessa tyckte att det var en onödigt sadistisk film och den andra tycker inte om tortyr-scener och anser därför att filmen är dålig. Den tjejen som tyckte att filmen var sådär, tittade på filmen som en spelfilm, för hon kommenterade att filmen innehöll allt som en typisk film behöver, sorg, kärlek, action/våld och hopp. Andra intressanta kommentarer är att en tjej skrev att man genom filmen får se hur kristendomen kom till. Vidare skreven en annan att de tyckte filmen var hemsk, men att den gav ett helt nytt perspektiv och att det fanns ett djup i filmen. En flicka skrev att den speglar hur det verkligen var, tre flickor menar att den är mycket trovärdig och lik bibeln och att den visar allt mycket tydligt. Utan att ungdomarna själv visste att filmen hade intentionen att vara nära bibelberättelsen, så har fyra ungdomar själva angivit att de anser filmen lik Bibeln. Det verkar trots allt vara så att ungdomarna anser att filmen påverkat dem och deras uppfattning om passionshistorien på det ena eller andra sättet.

Vet du vem som regisserat filmen? (Fråga 19)

De fem som visste vem som regisserat filmen var säkra på detta då alla svarade Mel Gibson, däremot hade endast två av dessa denna kunskap om att Gibson är katolik. En utav dem svarade jude. En fundering kring denna frågeställning blir huruvida detta är korrekt att Gibson är katolik, utifrån att jag tidigare i denna uppsats skrivit att Gibson själv angett att han är protestant. Det man kan fundera på är om det påverkat ungdomarna på något sätt att de visste att det var en produktion av Gibson? Det jag kan tänka mig är att det kanske skapar en viss förväntan på filmen, men i övrigt tror jag inte att det har någon betydelse för deras upplevelse av filmen.

5. Diskussion och slutsatser

Det är inte så enkelt att man kan dra endast *en* slutsats utav detta arbete. Ja, ungdomarna blir påverkade av det som de ser på vita duken. Filmen kan exempelvis ge karaktär åt en person som varit lite vag i deras uppfattning och för de som inte hade någon bild av t ex Pontius Pilatus så blev naturligtvis filmen en källa till information som de inte hade innan och deras uppfattning om honom blir av förklarliga skäl såsom filmens. Det skiljer sig också i vad som påverkar ungdomarna så pass mycket att deras uppfattning förändras. Man kan säga att när vi pratar om tro, såsom när det handlar om ungdomarnas bild av Jesus, där blir det inte så stora förändringar när de sett filmen. Detta styrker filmkritikern Jeanine Basingers teori om att människor har en underhållningsupplevelse och inte en religiös upplevelse på biografen.¹⁸ Att ungdomarna i fråga om ”Jesusbild” inte ändrat sin uppfattning styrker följaktligen inte min hypotes om att ungdomars bild förändras av att se på en spelfilm.

Däremot styrks min och Miles teori om att människan visst påverkas av bilder när vi kommer till vem/vilka som bär ansvaret för Jesu död. Här kan man se en viss skillnad mellan ”skuldfrågan” och frågan kring *Jesus*. Här öppnar faktiskt ungdomarna upp för en förändring i sin bild av vem som bar skulden. För ungdomarna är möjligtvis inte ”Skuldfrågan” så förknippad med ”tron”/Gud utan eventuellt mer med ett händelseförlopp som man kan se historiskt, mytiskt eller faktiskt på, trots att just ”skuldfrågan” är ett problem för många kristna och judar i den judisk/kristna dialogen. Vidare är det möjligtvis så att man i konfirmandundervisning och religionsundervisning inte lägger så stort fokus på just skuldfrågan på grund av de svårigheter som finns kopplade till just den händelsen och då finns det heller inte så stor förförståelse för skeendet i samband med Jesu död. Det jag också finner intressant är att mina farhågor om att ungdomarna skulle peka ut endast Kajafas och judarna

¹⁸ Leitch, 2007, sid 48

som skyldiga efter att ha sett filmen, inte infriades. Kanske beror detta på det som Adele Reinhartz beskrev att om man inte i grunden har en negativ bild till det judiska, så påverkar inte denna film ungdomarna märkbart vad det gäller polemiken mot det judiska. Däremot kanske det hade sett annat ut i utfallet om det varit ungdomar som i grund och botten var negativa till judar, denna slutsats måste vi dock låta vila till dess att det finns belägg för ett sådant påstående.

Det som är glädjande med att göra denna form av uppsats är att man inte alltid får de svar man förväntar sig och kan bli positivt överraskad över hur väl ungdomar kan uttrycka sig och motivera sina svar på ett ytterst gott vis. Så att visa denna film i konfirmandsammanhang kanske inte är så komplicerat som jag först trott, men jag hävdar fortfarande att man som ledare har ett ansvar att själv analysera den film man vill visa. Jag hade önskat att jag haft tiden/möjligheten att diskutera filmen efteråt med dessa ungdomar då jag anser att de hade många intressanta vinklingar.

Litteraturförteckning

Beskow, Per. 1999, *Teologiskt lexikon*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa.

Corley, Kathleen E. & Webb, Robert L. 2004, *Jesus and Mel Gibson's The Passion of the Christ: The film, The Gospels and the claims of history*. London & New York: Continuum

Fredriksen, Paula. 2006, *On the Passion of the Christ, exploring the issues raised by the controversial movie*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press

King, Neal. 2011, *The Passion of the Christ, controversies*. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan

Leitch, Thomas. 2007, *Film adaption & its discontents, from Gone with the wind to The Passion of the Christ*. Baltimore: The John Hopkins University Press

Miles, Margaret R. 1996, *Seeing and believing, Religion and values in the movies*, Massachusetts: Beacon Press

Reinhartz, Adele. 2006, "Jesus of Hollywood" i P. Fredriksen (red.). *On the Passion of the Christ: Exploring the issues raised by the controversial movie*. Berkeley & Los Angeles, sid 165-179

http://sv.wikipedia.org/wiki/The_Passion_of_the_Christ, 2013-01-07